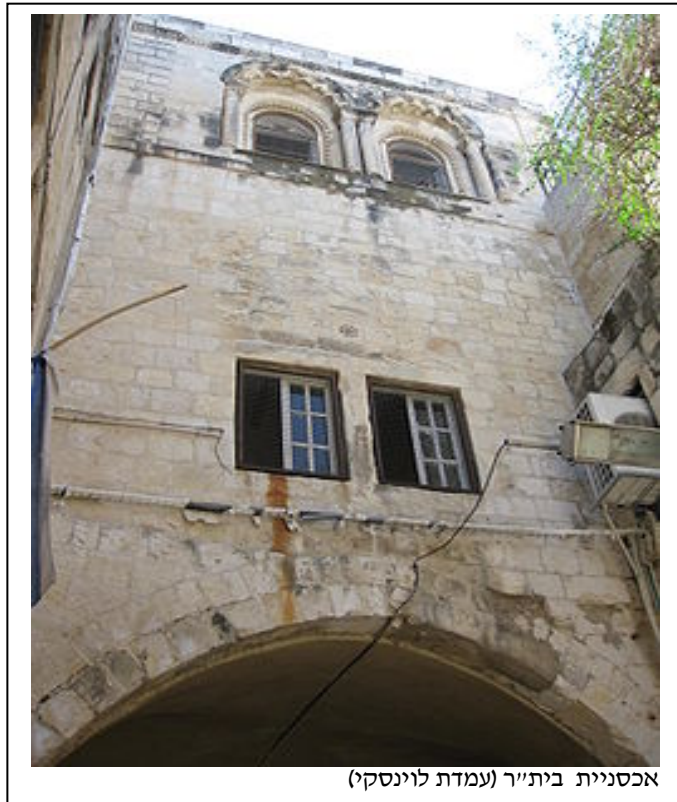

*

תוך שנתיים מתחילת העבודה ברובע היהודי הספקתי לשפץ את חזיתות מתחם "דויטש פלאץ" (בתי מחסה, בית הסופר ו'בית רוטשילד') בנוסף לתכנונו והקמתו של בית אלון, במקביל להסבת "בית רבי ברוך", בשכונת המוגרבים, לאכסניית ביתר (עמדת לוינסקי ברח' היהודים). כל זאת למרות הרגישות הרבה והחשש, מהתגובה הציבורית שהייתה בסופו של דבר חיובית, כולל תשבחות מהעיתונות וכתבי עת בארץ ומחוצה לה. עוד בשנת 1968 העניקה לנו ועדה, בראשותו של האדריכל מיכאל קון, פרס על עבודות השיפוץ – פרס שניתן על ידי משפחת עוזי רוזן, אדריכל ומכר צעיר שנהרג בקרבות 'ששת הימים'. לא יפלא על כן כי במהלך שנת 1968 הועברו אלינו כזוות, כלומר ליער, למנדל ולי, גושים שלמים לשיפוץ ובנייה חדשה. כמו כן הופנו אלינו ראשי "ישיבת הכתל" ו"פורת יוסף" על מנת שנתכנן עבורם את הבניינים – הכול תוך חלוקה שוויונית והגיוינית של מטלות התכנון, כך שכל אחד מאתנו יכול היה לבטא את תפיסתו, אבל גם לשמוע זה את זה בדיונים משותפים בינינו – דיונים שקיימנו זמן רב למדי בהעדר כל סמכות אחרת, למרות שאלו לא יכלו להסתיים בתכתיבים וגם לא היה לנו עניין בכך. בין המשימות שחלקנו בינינו אני תכננתי את בתי הדירות החדשים מדרום לרחבת "דויטש פלאץ" (16 יחידות); את הבתים (27 יחידות) שנבנו בלב הרובע הארמני על חורבות שכונת היהודים שגרו כאן בזמנו ואשר על פי המסורת נולד בה האר"י* (רח' המלאך ורח' הנבל) כמו כן תכננתי בית דירות (10 יחידות) בשכונת המוגרבים שברובע היהודי שנבנה רק בחלקו (6 יחידות) בגלל החומה העתיקה, שנתגלתה כאן בעת חפירת היסודות (רח' פלוגת הכתל). אבל יותר מכל העסיק אותי תכנון 'ישיבת הכותל', שהקמתו נמשכה עד 1984 כלומר 16 שנה.

* אר"י (אדוננו רבי יצחק אשכנזי; 1572 עד 1534). כינויו של ר' יצחק לוריא, מגדולי תורת הקבלה ויוצר השיטה הנפוצה ביותר בה. יליד ירושלים, התגורר במצרים, חזר והתיישב בין המקובלים בצפת. רק בשנים האחרונות לחיו גילה את שיטתו לתלמידיו. אחד מהם, ר' חיים ויטל, העלה אותם על הכתב אחר מות רבו בספר "עץ החיים". על פי תורתו, שכולה מיתוס, ציורים ועלילות, יש שלשה תהליכים המסתמנים באלוהים: צמצום, שבירה ותיקון. תחילה היה הכל אור אלוהי אין סופי (אור שבעת הימים) בהמשך צימצם אלוהים את עצמו ונתהווה מעין חלל שבו התרחשה הבריאה. האור חזר ועלה אולם ניצוצות דבקו בשברים, מקצתם נישבו על ידי "הצד האחר" (סטרא אחרא השטן, הטומאה). גלות ישראל היא שליחות עם הקדושה ללקט הניצוצות בכל מקום וגם הדרך להחשת הגאולה. ראה גם את הפרק על אבא.

אכסניית בית"ר (עמדת לוינסקי)

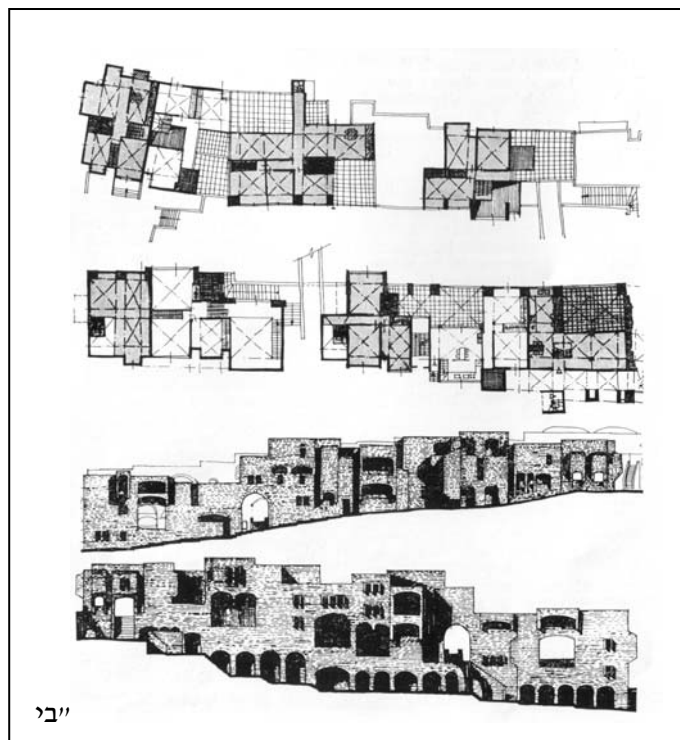
אכסניית בית"ר: גג החצר הפנימית

החפירות הארכיאולוגיות בירושלים גילו, כצפוי, שהעיר הערבית, לפחות בחלקה, הוקמה על גבי שכבות של חורבות המצויות מתחת לפני השטח. קרוב לודאי שהבונים במרוצת הדורות ידעו מעט מאוד מהמתרחש מתחת לפני הקרקע. לפיכך, על מנת למנוע התמוטטות בתים חפרו עבור היסודות מערכת בורות לעומק של כמה מטרים, עד שהגיעו לסלע או לשכבת אדמה שנראתה להם מוצקה. לעתים אותה קרקע או סלע לא היו אלא שרידי חורבות עיר עתיקה יותר. יתר על

כן, גם מתחת לפני הסלע הטבעי היה לעתים מצוי בור, טבעי שתקרתו הייתה עלולה לקרוס. לעניין זה די היה בשקיעה קטנה יחסית על מנת שהבית יפול, כפי שאכן קרה לעתים. ספק אם הבונים ידעו כי רצוי שמשקל הבניה מעל יהיה זהה למשקל האדמה שפונתה מהבורות. אבל הספיק הניסיון המעשי שהועבר מדור לדור. בירושלים, מכל מקום, הארכיאולוגים גילו מהר מאוד שהעיר הערבית לא נבנתה רק על מערכת עמודים כמו ביפו אלא בשילוב עם קירות יסוד חפורים לעומק ורק מעליהם נוספה אותה 'מערכת עמודים' – טכניקה טובה יותר מכיוון שהלחץ לא מתרכז בנקודה מסוימת. כך או כך, המדובר במערכת, למעשה רשת, יסודות קשוחה למדי, אבל לעתים, אמנם רחוקות, גם בשינוי כיוון היוצר מפגשים מסקרנים ומעניינים. כיווני אותה רשת שימשו אותי כבסיס לצורך שילוב הבניה החדשה למרקם העירוני בעיר העתיקה ביפו ובירושלים, זאת בנוסף להתאמת מירקם החומר החיצוני.

*

עם תחילת העבודה בעיר העתיקה בירושלים ידעתי שאני עתיד לפנות לכיוון חדש. לצורך זה כבר עשיתי כמה ניסיונות תיאורטיים למציאת אותו כיוון מהם אחד שהתפרסם בזמנו בכתב העת הצרפתי *L'architecture d'aujourd'hui* – ניסיונות שהתמקדו בהצעות לבית דירות חדש בצלע הדרומית של רחבת "דויטש-פלאץ". כאמור הניסיונות היו תיאורטיים וכמו ביפו לא העזתי לישם במקום שנראה לי בולט מדי. לכן חיכיתי מעט עד שמצאתי אתר מתאים בשכונת האר"י בלב הרובע הארמני, הרחק מעיני העוברים ושבים. למעשה קדמו לכך כמה מהפרטים בבית אלון, כגון הגבליות בחזיתות והתקרה המקומרת בחלל הדיור. ניסיון המקביל לשילוב חלון גדול וגבלית שעשיתי בבנין הסטודיות המרכזי ביפו אלא ששם בנייתו התעכבה במקצת. עכשיו, בשכונת האר"י, מופיעים לראשונה, ללא היסוס, שני המרכיבים גם הגבלית וגם הקימרון. יתרה מזו את הגבלית התאמת למטרות שימושיות יותר: ראשית כתוספת שטח לקומות העליונות, שנית כבסיס לחלון עליון, מעל לגג של חדר הכביסה ולעתים לקביעת חלון המשקיף לאורך הרחוב כמו במרפסות הסגורות (מושרביה). לעומת זאת החלטתי להמנע מצורת הקשת מעל לפתחים אלא אם הדבר מתחייב מרוחבם. בנוסף גם הקפדתי שהקשת תהיה בגובה של 15 ס"מ בלבד, כנדרש להחזקת האבנים מעל לפתח ללא פסי ברזל, בגלל החשש שיחלידו, אבל בו זמנית שונה מאוד מהמידות המסורתיות.

"בי"

"בית הקמרונות" – 16 דירות – בשלבי גמר. חזית צפונית ומערבית.

"בית הקמרונות" – 16 דירות – בשלבי גמר. חזית צפונית.

”בית הקמרונות” – 16 דירות – בשלבי גמר. חזית צפונית ומערבית.

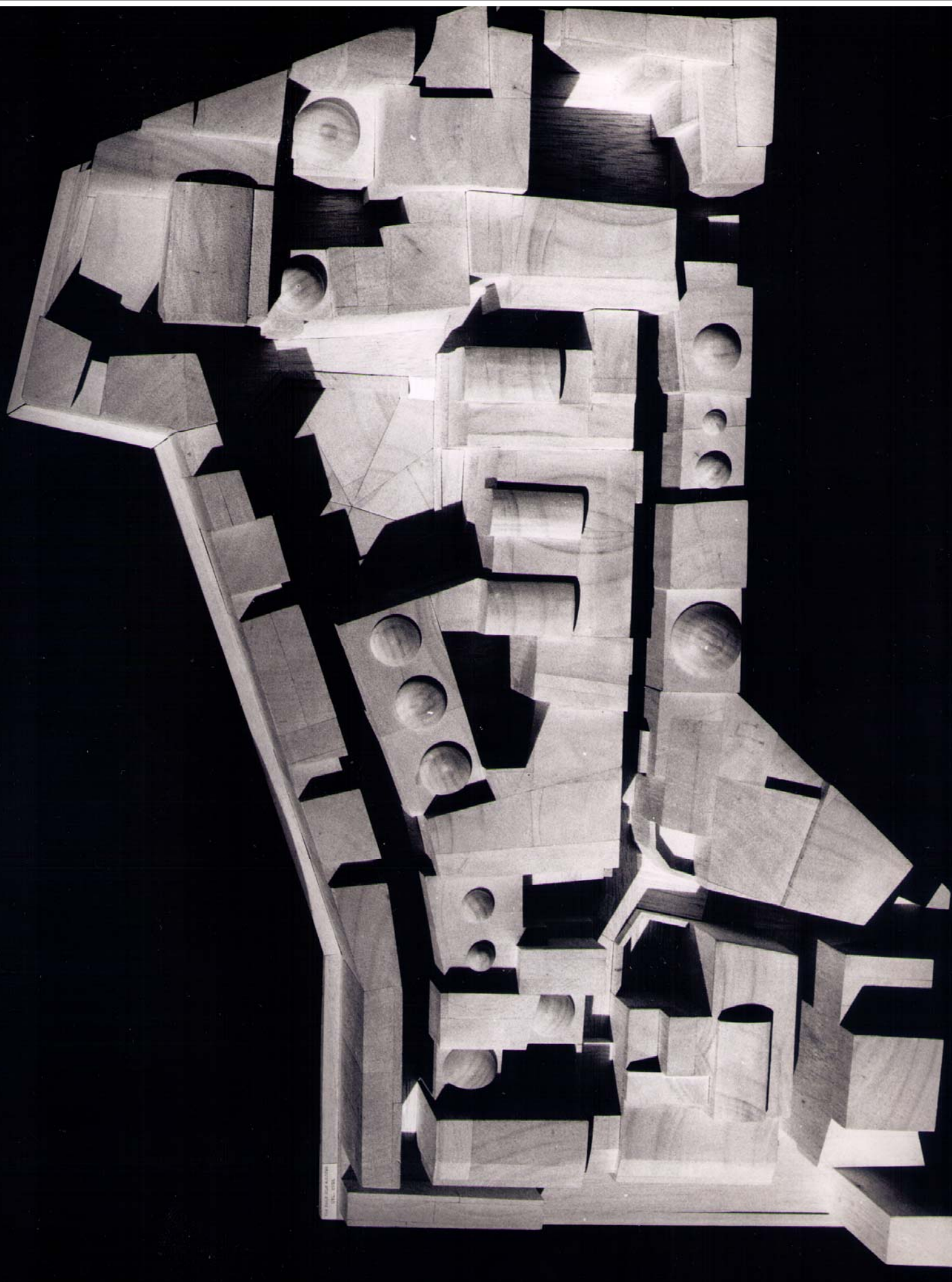
רח' בית השואבה : הקמרונות המקוריים בתחילת העבודה.

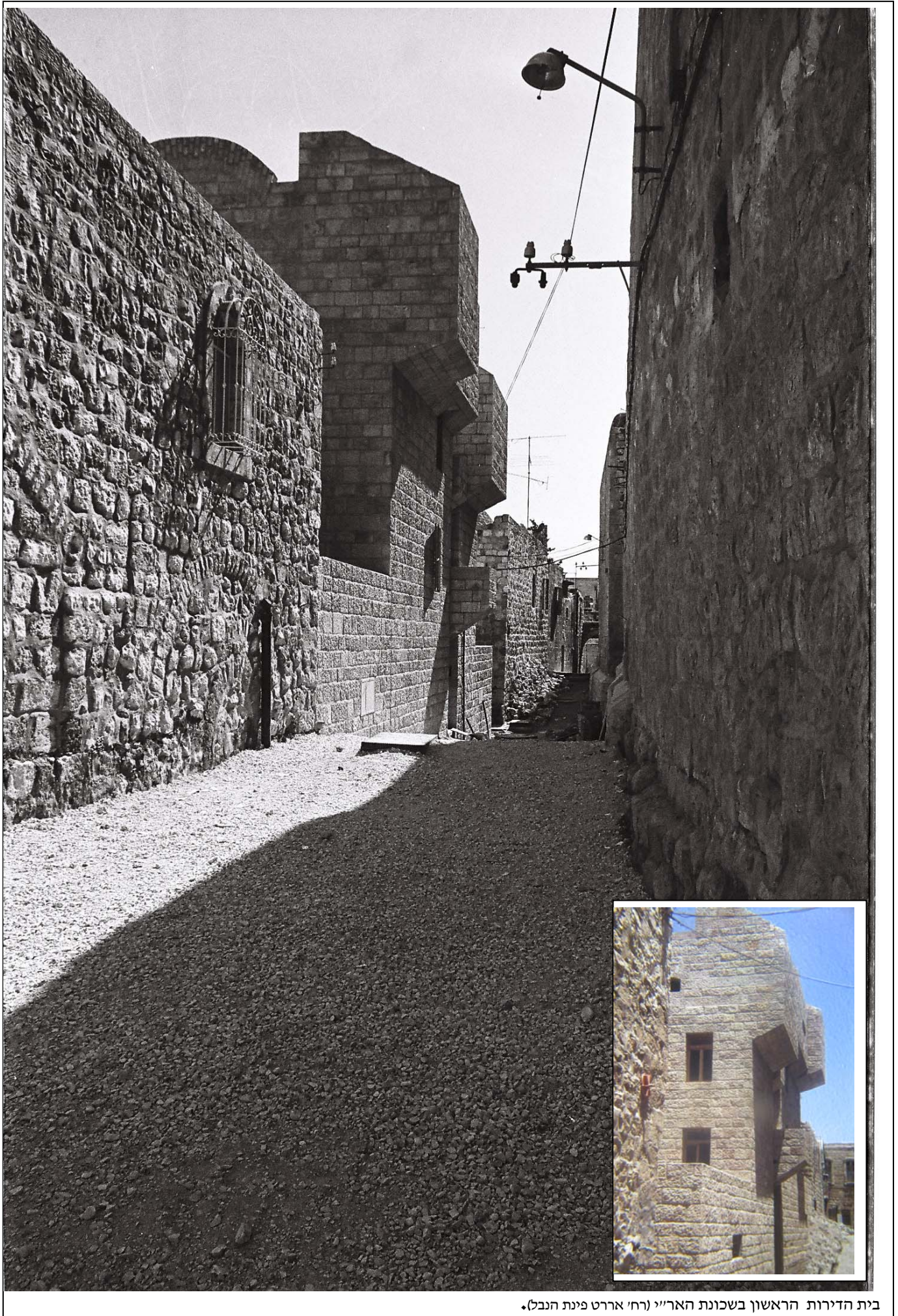
רח' בית השואבה: בית "הקמרונות" - חזית דרונית

רח' בית השואבה : מימין בית "הקמרונות".

דגם 27 היחידות בשכונת הארי ברובע הארמני.

בית הדירות הראשון בשכונת האר"י (רח' ארט פינת הנבל).

בית הדירות הראשון בשכונת האר"י (רח' אררט פי הנבל).

בית הדירות הראשון בשכונת האר"י – חדר מדרות.

בתי דירות בשכונת האר"י (רח' המלאך).

בתי דירות בשכונת האר"י (רח' המלאך).

בתי דירות בשכונת האר"י - מבט ממזרח למערב (ככר הקארדו).

בית הדירות הראשון בשכונת האר"י - מבט מחדר הדיור בקומה העליונה.

בית הדירות הראשון בשכונת האר"י - המדרגות בפנים אחת הדירות.

בית הדירות הראשון בשכונת האר"י = מבט אל חצר בקומה תחתונה (רח' המלאך)..

שכונת האר"י מבט אל חצר בקומה תחתונה.

בית הדירות הראשון בשכונת האר"י - מבט אל חדר דיור בקומה תחתונה (עיצוב הדיה על ידי בעלי הבית).

3

בית הדירות הראשון בשכונת האר"י - מבט אל פינת האוכל והמדרגות הפנימיות.

בתי דירות בשכונת המוגרבים - נבנו ללא הקומה העליונה, ללא גבליות וללא חלק מחצרות הקומה התחתונה.

בתי הדירות בשכונת המוגרבים.

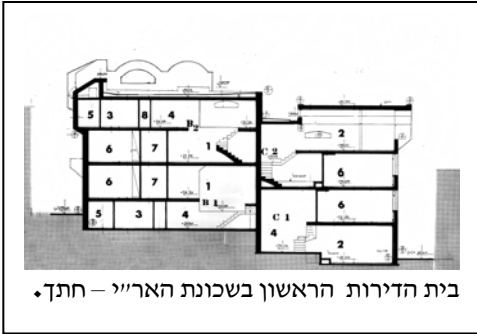
בית המגורים הראשון (18.12.69) וחלק מהבאים אחריו, התבסס

על דירות דו קומתיות, נעולות בריבוע שצלעותיו כ-10 מטר. אגף אחד ברוחב של 5 מטר – מידה שנקבעה על פי רוחב של שני חדרי שינה לילדים, ללא קירות, (2.5 מ' כל אחד). האגף השני ברוחב של כ-2 מטר כמידת מטבח פינת אוכל או חדר שינה של ההורים. קומה אחת יועדה לחדר-דיוור, אוכל ומטבח והקומה האחרת לחדרי שינה. לתיאור זה יש להוסיף כמה הסברים: במפגש בין שני האגפים נוצר חלל במידות של 5x2.70 מטר ובתוכו המדרגות המחברות בין הקומות. במילים אחרות, פתח שהוא גדול ממידת המדרגות ולכן אמור ליצור תחושה או לפחות רמז של חלל עובר בין הקומות. ביתרת הריבוע בקומת הקרקע חצר פתוחה במידות של כ-7x5 מטר החסומה בקיר המעניק פרטיות מעיני העוברים ושבים בסמטה.

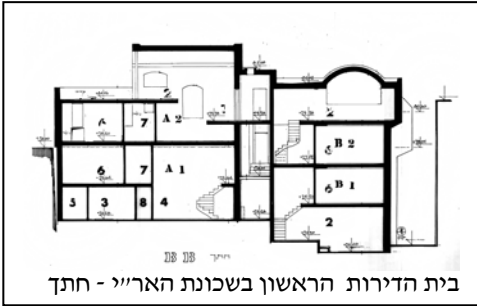
על פי המקובל בבניה המסורתית גובה כל קומה כ-5 מטר ויותר והבניה בדרך כלל בשתי קומות, כלומר סך של למעלה מ-10 מטר, למעשה כ-11 מטר בגין תוספות שונות, כגון כרכובים, כיפות, מעקות וחדרני מדרגות לעלייה לגג. גובה התקרה בבניה המודרנית בארץ נקבע ל-2.5 מטר או 2.80 מטר בתוספת יציאת הבטון והריצוף. במילים אחרות, הגובה המסורתי של כ-11 מטר מאפשר בניה של כארבע קומות. או בשתי דירות דו-קומתיות. על מנת לצמצם את מעבר הרעש בין הדירות מיקמתי את חדרי השינה בקומה השנייה והשלישית. לעומת זאת חדרי הדיוור, כלומר אזור הפעילות, אחד בקומה הראשונה הנפתחת לחצר והשני בקומה הרביעית, במידת האפשר, עם מבט לנוף.

הכניסה לדירות מחדר המדרגות המרכזי היא תמיד למפלס ביניים, כלומר ירידה של חצי קומה לדיוור ועליה דומה לחדרי שינה או להפך עליה לדיוור וירידה לחדרי השינה. בתחילת התיאור ציינתי שהדירות היו אמורות להיות בנות שתי קומות אבל בשכונת המוגרבים – בגלל גובה הבניינים הסמוכים – צריך היה להנמיך את הבניין לשלוש קומות. לפיכך שתיים הן דירות דו קומתיות ואילו בקומה העליונה, אגפי השינה והדיוור פרושים זה ליד זה ולא זה מעל זה. לפיכך בקומה מלמטה אחד מאגפי השינה נמצא מתחת לחדר הדיוור. לעומת זאת הדירה קצת יותר גדולה בגין העדר מדרגות פנימיות. במקביל תכנתי גם בית דירות טורי, על פי עקרונות דומים, אבל עם חצר אחורית. הבנין נועד לשכונת המוגרבים אלא שבניתו התעכבה בגלל ממצאים ארכיאולוגיים שנתגלו בשטח סמוך. בסופו של דבר הוחלט להקים שם גירסה מדוללת של הבית הראשון בשכונת האר"י - ללא קומה עליונה וללא גבליות

תכנון הדירות, הן בבניינים הקיימים והן בחדשים, התבסס על כמה עקרונות. ראשית, שטח סביר כנדרש לשלושה חדרי שינה, דיוור, מטבח ושירותים ומעין מזווה - חדר כביסה. שנית הפניית חלונות לאור ולנוף ובכל מקרה לא ישירות לסמטה שהיא בדרך כלל צרה (2 מ' בלבד) והסיכוי שימצא ממול לחלון של אחד השכנים. יוצאת דופן לעניין זה הייתה הצעה לבית טורי בשכונת המוגרבים שבו החלונות בחזית המזרחית פנו, לכאורה לסמטה (היום פלוגת הכותל) אלא שבמקרה זה הסמטה עצמה הורחבה במידה ניכרת בגין הממצאים הארכיאולוגיים שמצידה השני.

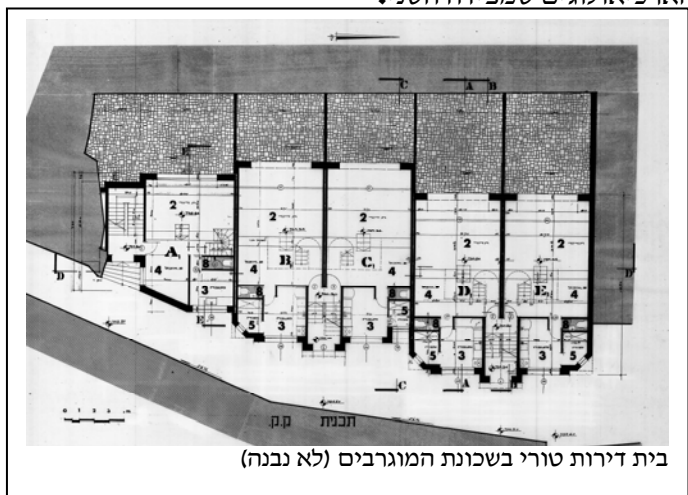
בית הדירות הראשון בשכונת האר"י - חתך.

בית הדירות הראשון בשכונת האר"י - חתך

בית דירות טורי בשכונת המוגרבים (לא נבנה)

בית דירות טורי בשכונת המוגרבים (לא נבנה)

בעוד בית הדירות הראשון בעיר העתיקה בירושלים הולך ונבנה בשכונת האר"י, כבר תכננתי את בית הדירות השני ברחבת "דויטש פלאץ". בשלב זה הוזמנתי במיוחד לשיחה עם מנהלי החברה לפיתוח הרובע. לדבריהם התייעצו עם כמה אדריכלים, מבלי לנקוב בשמם, שאמרו כי הגבליות בולטות ורבות מדי. אי לכך מכאן ואילך עלי לצמצם את מספרן ואת גודלן. אין ספק שהתכתיב נשמע לי כחורג מסמכותם – גם לאור העובדה שהבניין הראשון זכה לתשבחות, מפי רבים ואף התפרסם כבניין מצטיין על כריכת כתב העת של משרד השיכון – המשרד שמימן את עבודות הבנייה ברובע. אמנם בלית ברירה עשיתי כנדרש אבל בו זמנית חיפשתי פתרון נוסף: את הבליטות עד כה עיצבתי בשלוש מידות של 30, 60 ו-90 ס"מ. ביטול המידה הגדולה גרם לא רק ביטול החלון הצדדי אלא דילול אסתטי, שפרושו, מבחינתי, ויתור על ביטוי המעבר מבניה באבן לבניה מודרנית בבטון מזוין למרות היותו מצופה באבן.

למעשה כבר ויתרתי, בגלל אותו מנהל, על בנית קירות האבן עם משקים בצורת שתי וערב על מנת להדגיש את היותם ציפוי כפי שעשה אלטו עם קירות לבנים בפינלנד או רק את המשקים האנכיים, כפי שעשה אריק מנדלסון, בשנות ה-1930, עם ציפוי האבן של ביה"ח "הדסה" בירושלים. אבל שני הפתרונות נדחו בטענה, לכאורה מוצדקת, שהדבר עשוי ליקר את הבניה, על אף שהדבר כלל לא נבדק. יתר על כן האם לא היה ראוי לשלם תוספת סבירה על מנת למנוע את "מראה" המתחזה לבניה באבן? מכל מקום, תוך חיפוש אחר תחליף נזכרתי בקירות ועמודים המדורגים כלפי פנים, של מנזר מר-סבא שבמדבר יהודה; דירוג, שאישורו על ידי אותו מנהל, שנתן בידי עוד אמצעי ליצירת הפלסטיות של הקיר, כלומר לא רק בליטות אלא גם נסיגות של 30 ו-60 סנטימטר שחיפו במקצת על ביטול המידה הגדולה.

כעבור מספר שנים התברר שאכן אותו מנהל התייעץ לפחות עם אדריכל אחד שטען כי לא חשב ולכן גם לא אמר שהגבלית בולטת מדי. אבל זה טבען של התייעצויות בעל פה שבדיעבד כל צד עשוי לפרשן כרצונו. הסיבה האמיתית נבעה כנראה יותר מטעמו האישי של המנהל והחשש מאובדן שליטה, במיוחד כאשר כמה צעירים שהועסקו בעבודות תכנון על ידי החברה, החלו גם הם לעצב גבליות "כמו פרנקל". לעניין זה של טעם אישי ושליטה של אנשי מנהל, אבל גם של אדריכלים הממונים על ועדות תכנון, יש ללא ספק כמה פתרונות מהם אחד הידוע לי בבריטניה: הכוונה לוועדה ארצית מיוחדת שחברים בה לא רק אדריכלים אלא גם יוצרים מתחומים נוספים של האמנות החזותית. גוף דומה הידוע בשם המועצה לאמנות (Art Council) הוקם גם בארץ על ידי יגאל אלון והייתי חבר בו תקופה קצרה עד שהתברר לי שנועד כאמצעי לחלוקת תרומות קטנות למטרות שונות ומשונות. לעומת זאת, ביפו העתיקה, על אף שלכאורה הייתי אחראי בלעדית על הנעשה בסמטאות העליונות, אפשרתי לא פעם לאדריכלים, שחלקו על דעתי, לפנות ישירות לוועדת התכנון והבניה של העירייה – אמנם לא פתרון אידיאלי אבל בכל זאת טוב יותר מהכתבת הטעם האישי של אדם זה או אחר.

טענה אחרת שהועלתה נגדי הייתה שחרגתי משמעותית מהתקציב. בסופו של דבר הטענה התבררה כמופרכת כאשר הגיע החשבון הסופי של הקבלן. טענה נוספת ואולי העצובה ביותר, הייתה שהדירות שתכננתי היו ברמה גבוה מדי ויצרו מצב שלא היה כמותו בתולדות משרד השיכון ולכן גם בלתי נסבל, כאשר מעומדים ביקשו להמתין עד שאסיים את תכנונו של בית הדירות הבא. בזמנו סברתי שגרמה לכך איכות התכנון. אבל במבט לאחור נראה לי שהסיבה הייתה שונה – לא איכות התכנון אלא העובדה שהדירות שתכננתי ואולי גם יער ומנדל, היו בגודל של 120 מ"ר במקום 80 מ"ר, על אף שמחירן נשאר במסגרת התקציב המיועד להן.

בכל אלה די היה כדי לגרום לכך שאזורים שהתחלתי לטפל בהם או שהובטחו לי נמסרו לאחרים, "יותר ממושמעים", מהם ללא כל ניסיון ובמקרה אחד כאלה שנועדו להבנות על גבעה חשופה בפרברי העיר, כלומר במקום שונה לחלוטין ללא התאמה למציאות בעיר

העתיקה. עלי להודות, כי במידה מסוימת לא הצטערתי, מכיוון שברור היה לי שיוטלו עלי הגבלות נוספות ולכן מוטב לחדול לפני שאתפתה לתכנן בניגוד למצפוני. הקרע הסופי לא קרה בבת אחת. היו לו עוד כמה שלבים שאפרט מיד. בסופם, מכל מקום, התגבשה ההחלטה למנוע ממני קבלת כל עבודה נוספת.

השלב הראשון של אותה החלטה היה כנראה עם סיום בית אלון כאשר התברר שרצוי להוסיף חדר לקבלת קבוצות אורחים גדולות במיוחד. לשם כך טבעי היה לצרף אולם קיים שנותר ללא שימוש מטעמי בטיחות מכיוון שנפתח לחדר המדרגות. אבל הבקשה, נדחתה בליווי הערה שלא להתערב בעניינים שאינם נוגעים לי.

השלב השני היה כאשר נאמר לי שהשותפות שלי עם יער ומנדל מהווה כוח גדול מדי. במילים אחרות רמז ברור שמוטב שנעבוד בנפרד; רמז שבחרתי להתעלם ממנו, במידה רבה בליט בהירה, לאור הפרויקטים האחרים שקבלנו במשותף, החל מנוה-צדק, עבור דרך כל רצועת החוף של יפו, כולל הנמל, עד לגבול בת-ים.

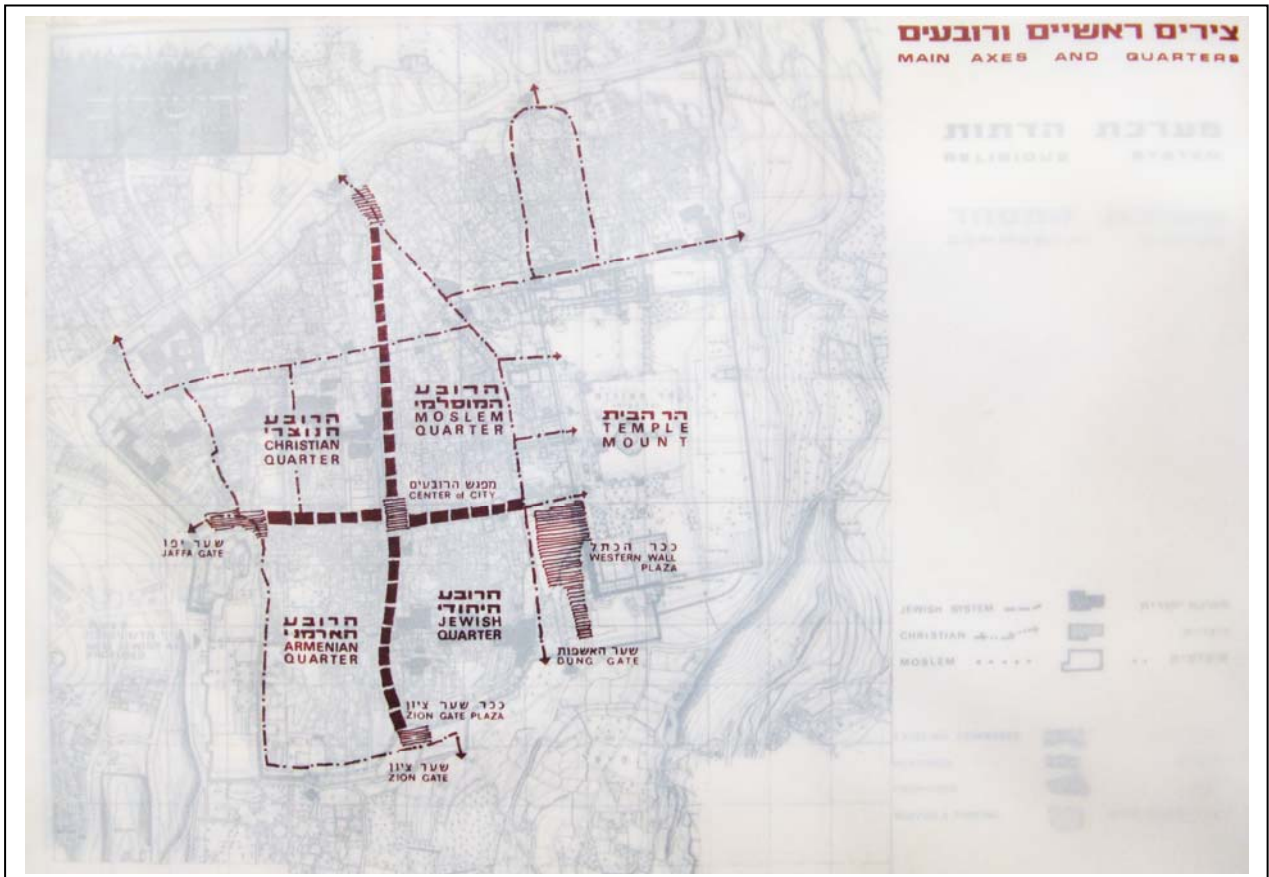
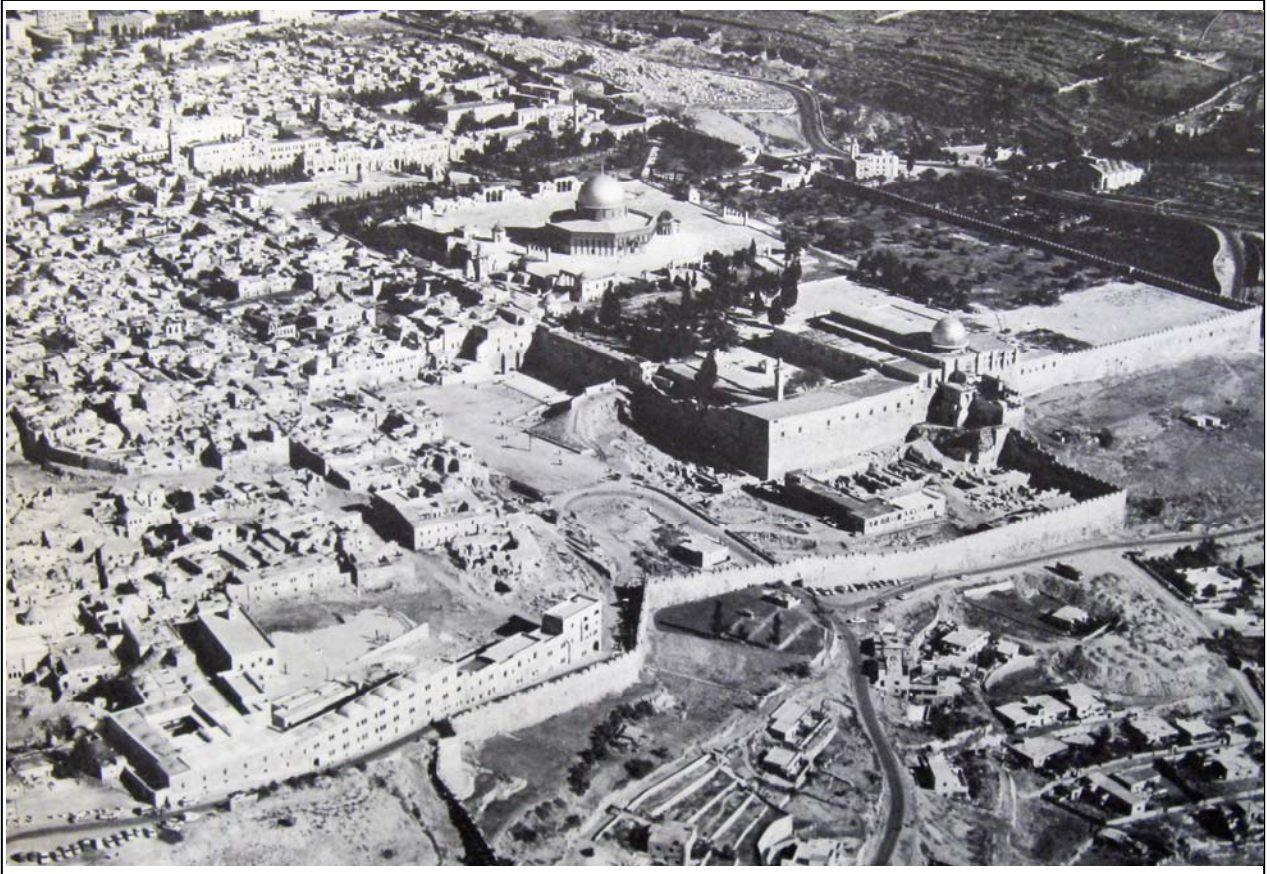
השלב השלישי היה בקיץ 1970, שלוש שנים לאחר תחילת העבודה כאשר הכנתי, בשיתוף עם יער בלבד, הצעה לתכנון השכונות היהודיות בעיר העתיקה ושילובן במערך הכללי – מעין תכנית אב – עם דגש כפול: האחד, על הבניה החדשה סמוך לשער ציון, והשני יצירת תוואי מיוחד לעולי הרגל שיתחיל במנהרה למרגלות מגדל דוד ויחבר את רוב האתרים הדתיים כגון "החורבה", "ישיבת הכותל", "פורת יוסף" והכותל המערבי. ראוי להוסיף שרעיון המנהרה שאב את השראתו ממיקום "שערי חולדה" שדרכם היו עולים לרחבת הר הבית. מנדל משום מה סרב להצטרף, ללא כל הסבר. אני מניח שגרמה לכך שיחה דומה לזו שהייתה לי עם מנהלי החברה על היותנו יחד כוח חזק מדי. אבל אולי מפני שבניגוד ליער שתכנן את "פורת יוסף" ואני את "ישיבת הכותל" מנדל לא היה מעורב בתכנון אף אחד ממוסדות הדת על אותו תוואי.

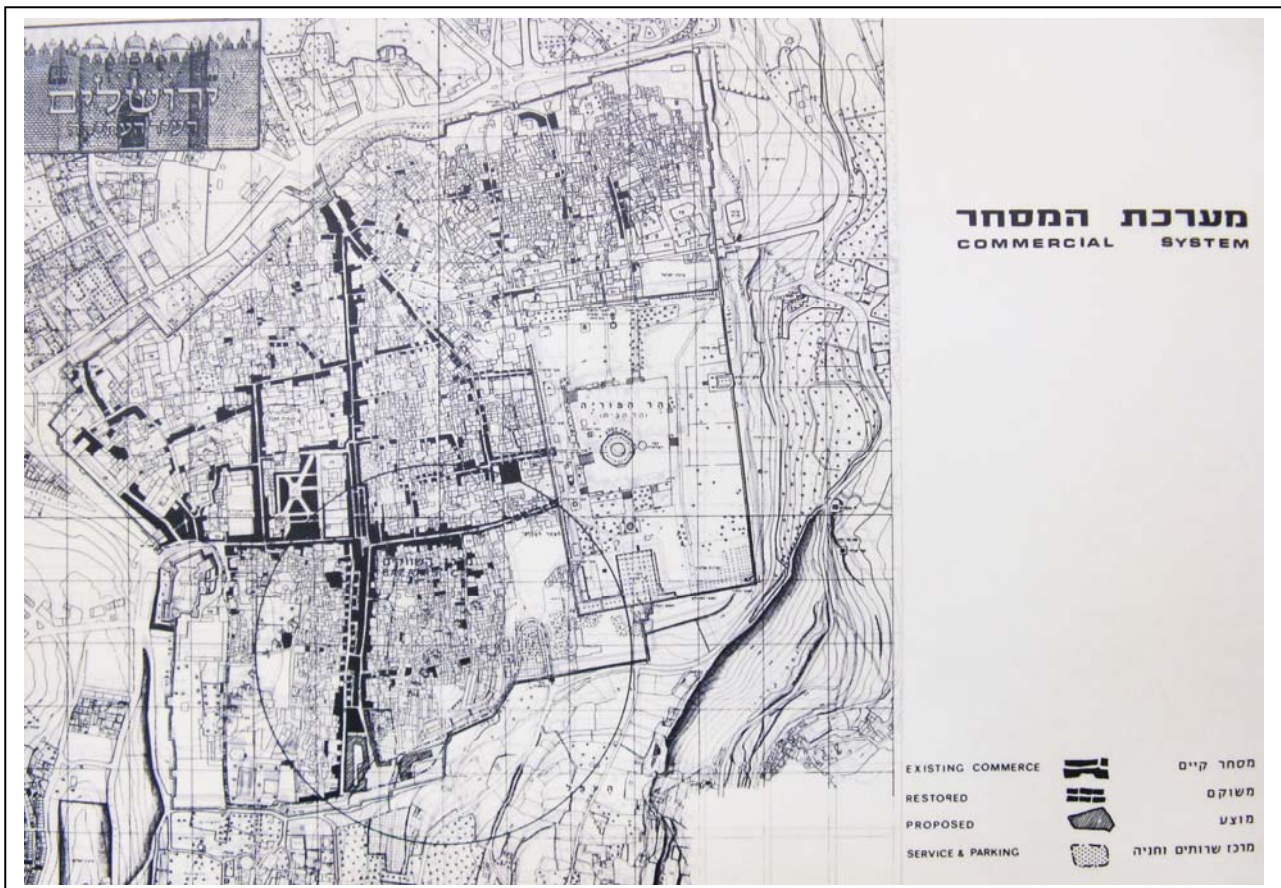
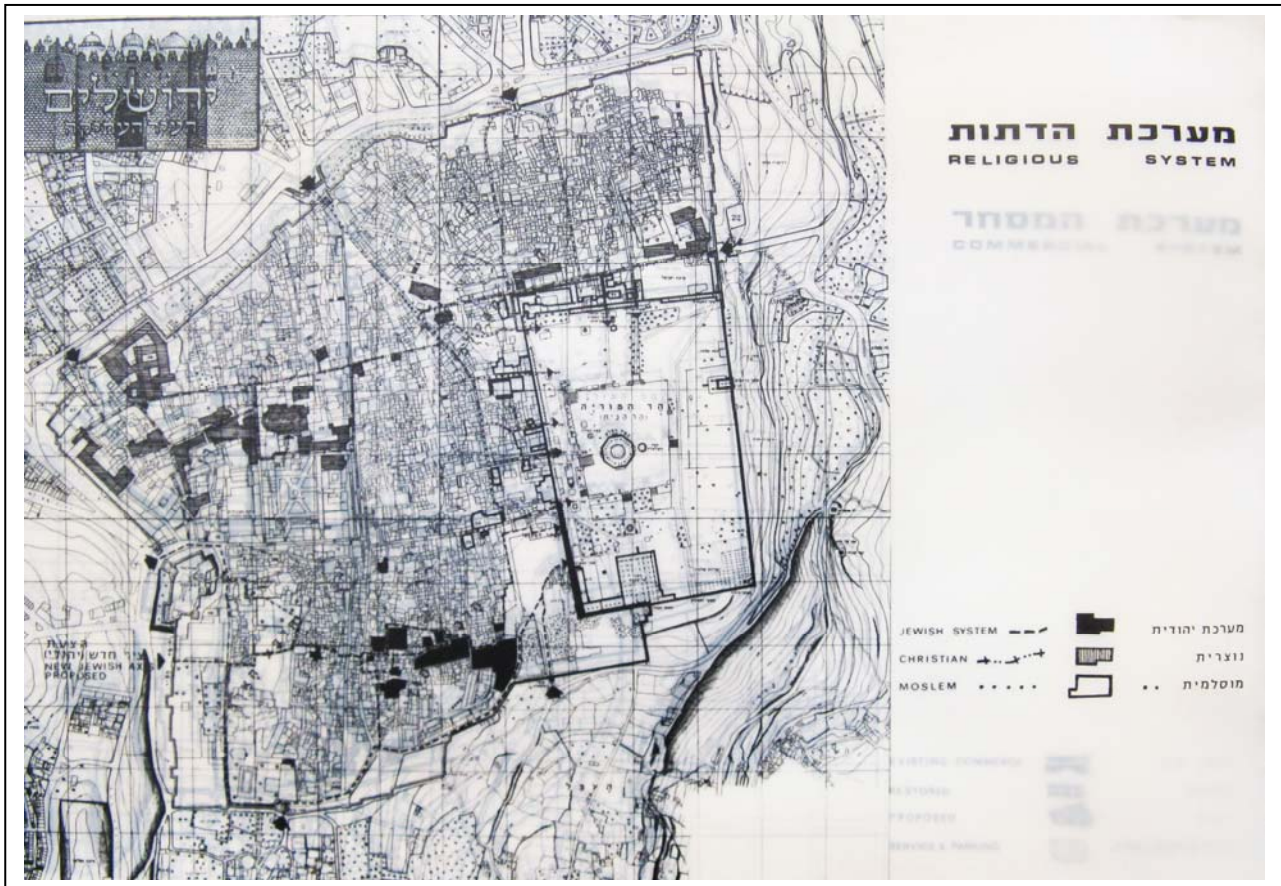
מכל מקום, החוברת הופיעה בסופו של דבר סמוך לפני כנס בין לאומי של אדריכלים שהוזמנו לדון בתכנית האב של האזור הקרוי "אגן העיר העתיקה". יער ואנוכי היינו מוזמנים לוועדת המשנה שדנה בנושא העיר העתיקה בכלל והרובע היהודי בפרט. מטבע הדברים חילקנו העתקים של החוברת לחברי אותה ועדה ובמקביל גם לכמה ממכרי העיתונאים. למחרת נדרשנו להודיע לכל מערכות העיתוניים שלא יפרסמו את החוברת ויחזירו לנו אותה מיד – דרישה בלתי אפשרית שהייתה עשויה לגרום לשערורייה מיותרת. בסופו של דבר הכול סברו שהחוברת הוזמנה על ידי ההנהלה, כפי שראוי היה לעשות מלכתחילה והפרסום התקבל בחיוב ובודאי שלא גרם לכל נזק.

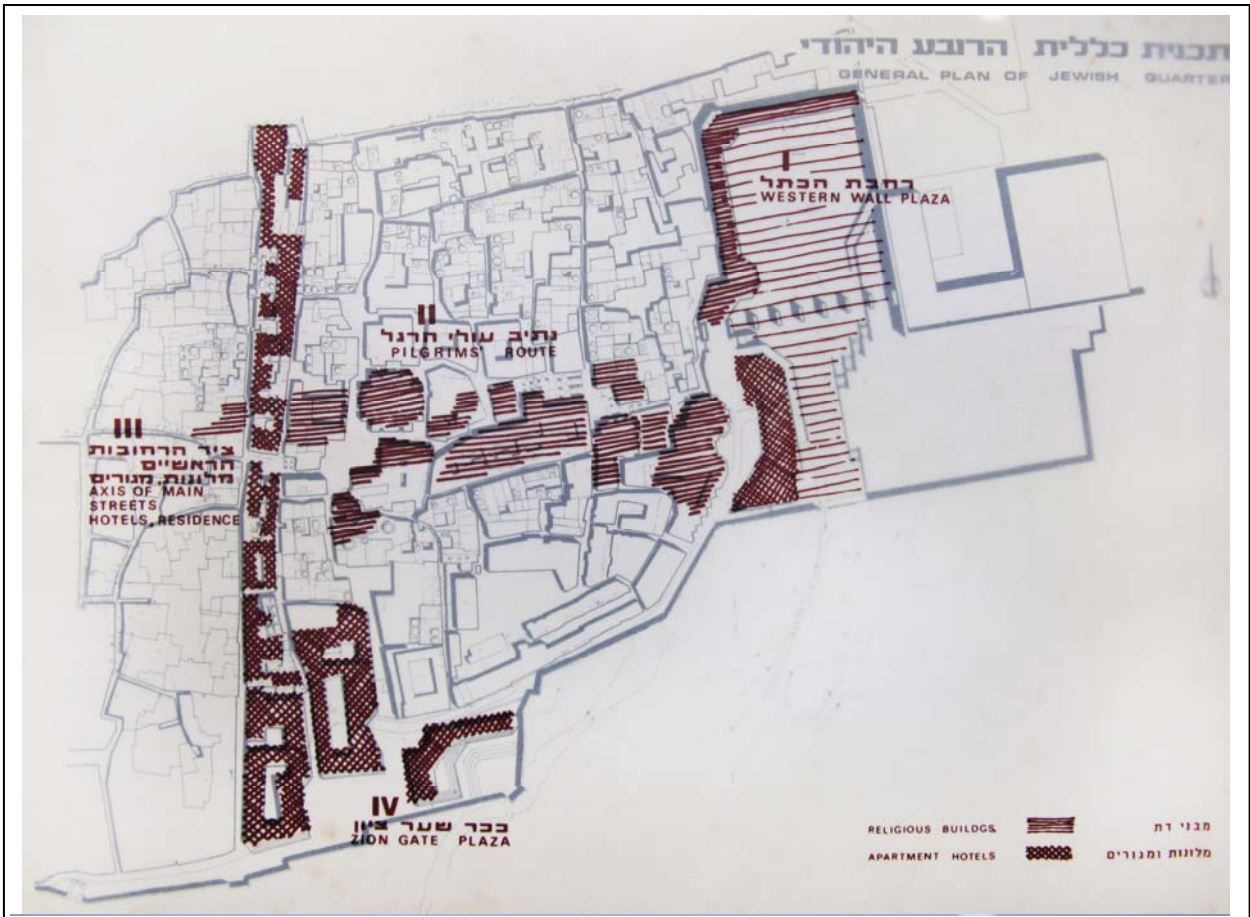
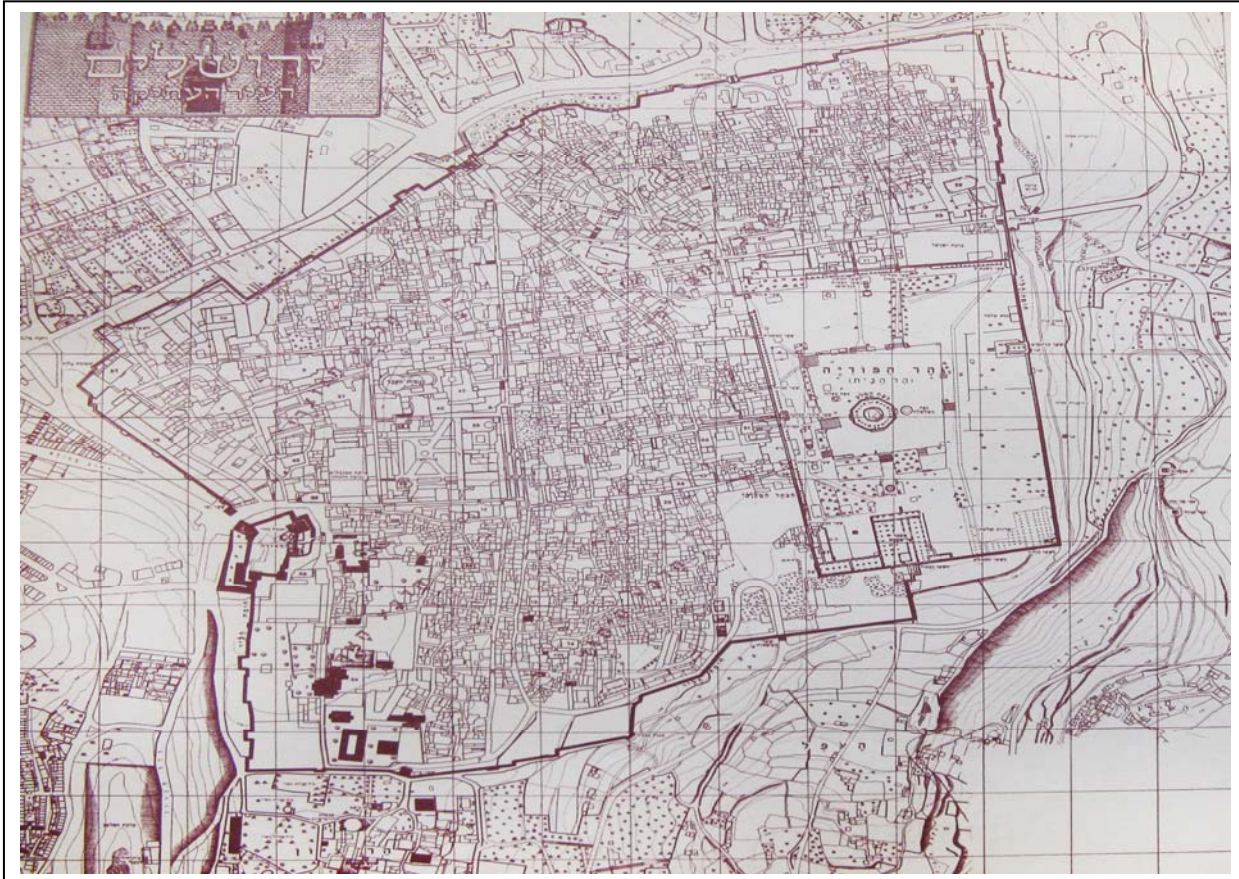
השלב הרביעי, אירע בשנת 1974, כאשר סירבתי לשנות את הצורה האדריכלית של "ישיבת הכותל" על פי דרישת מנהלי החברה שהיו אמורים לחתום, כבעלי הקרקע, על בקשת הרישיון. לכאורה חתימה טכנית בלבד. אבל לבסוף בליט ברירה שיניתי את התוכנית בנסיבות שהן סיפור בפני עצמו – סיפור שמקומו בפרק העוסק בתכנון הישיבה. השלב האחרון כצפוי גם הפרוזאי ביותר: עם תום עבודתי עם החברה לפיתוח הרובע היהודי הגשתי חשבון עבור תוכניות שלא בוצעו או שינויים שנאלצתי לעשות במהלך הבניה רובם בגין גילויים ארכיאולוגיים כאשר. הנהלת החברה סירבה לשלם, בטענה שקיבלתי מספיק כסף, ביקשתי למנות בורר והלה פסק לטובתי, דבר שהרגיז עוד יותר את הנוגעים בדבר.

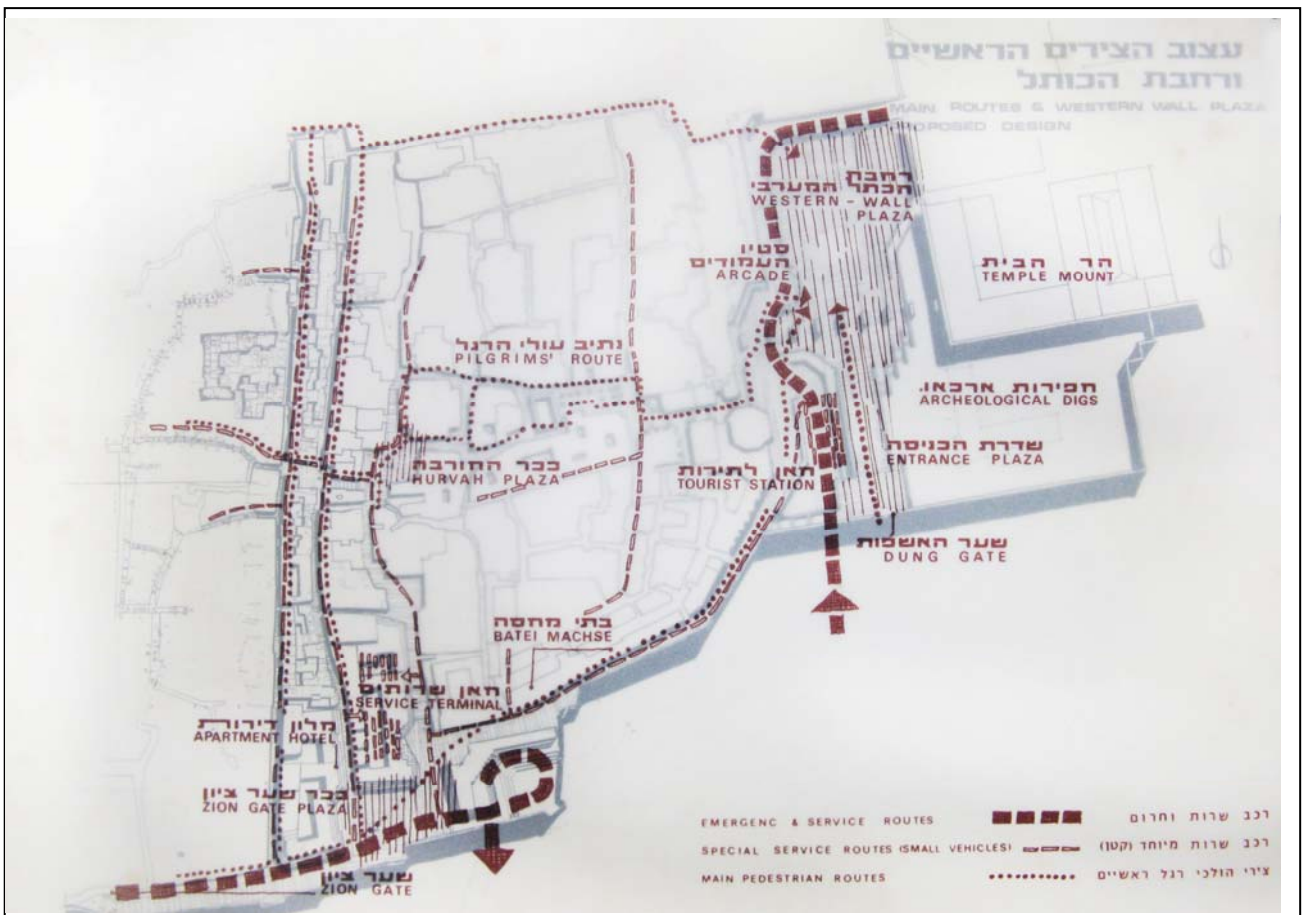
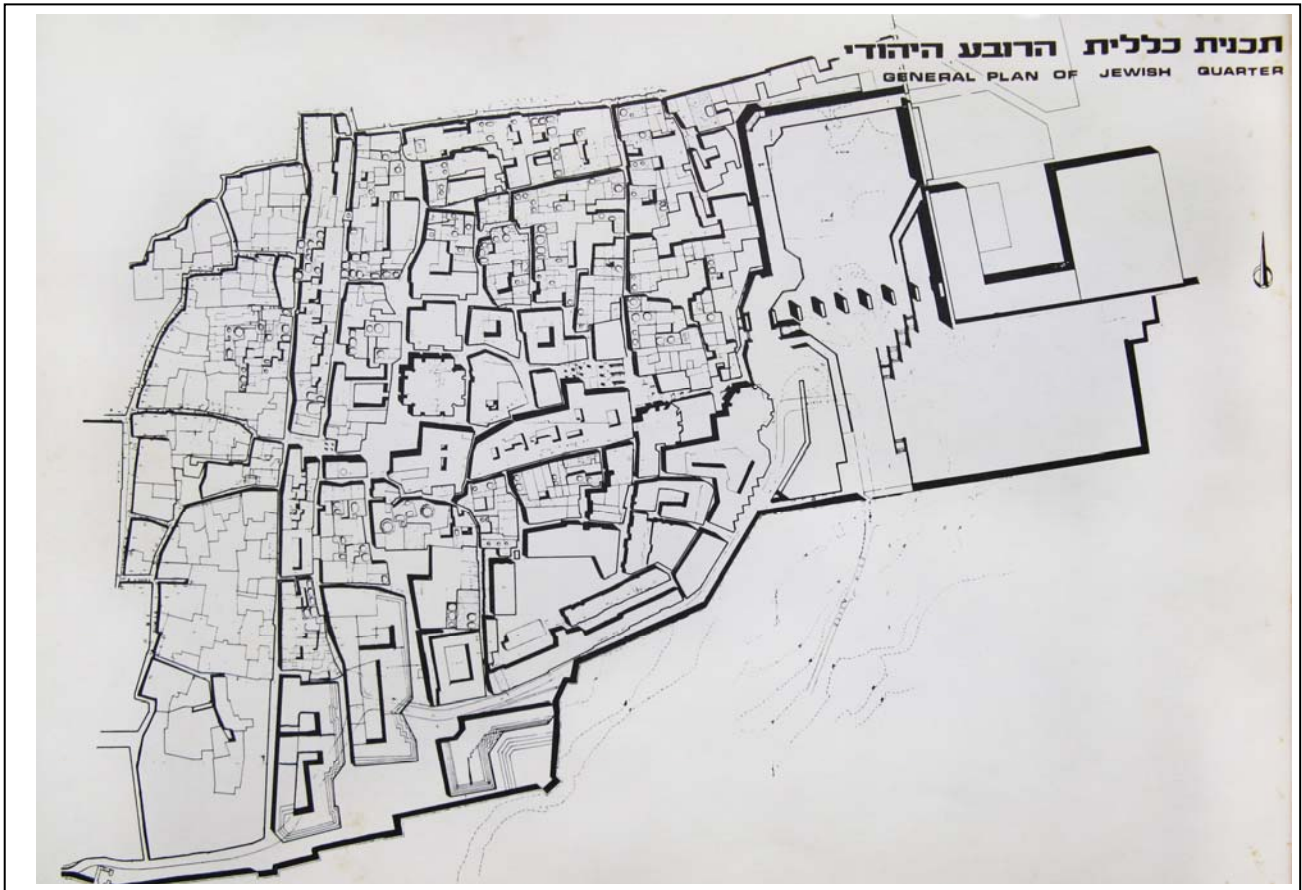
כעבור מספר שנים, אותה הנהלה הזמינה לפגישה מכר שלי, נציג משקיעים מדרום אפריקה, שהיו מעוניינים לבנות מלון בשטח המיועד לכך, בסמוך לשער ציון – שיחה שנועדה להרתיע אותו מלהעסיק אותי, בטענה שאני נאבק בעקשנות רבה מדי הן על הבניינים שתכננתי והן עבור מי שהזמין אצלי את העבודה. ראוי להוסיף שהשיחה חיזקה את דעתם של המשקיעים להעסיק אותי דווקא בגלל אותן תכונות. המלון בסופו של דבר לא נבנה בגלל דרישת הארכיאולוגים לוותר על קומת המרתף ובנוסף גם לממן את חפירת השטח - שטח שנותר כמגרש ריק המשמש לחניה.

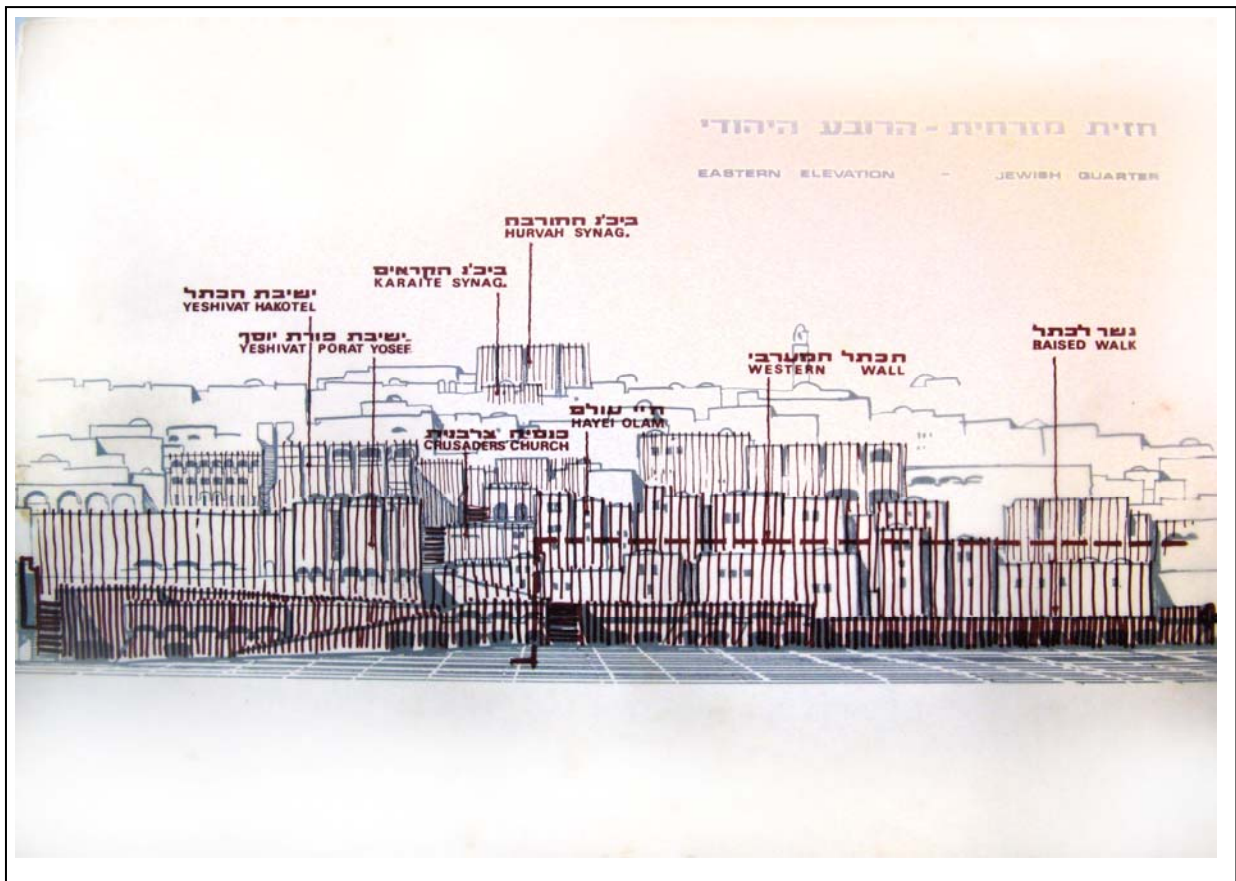
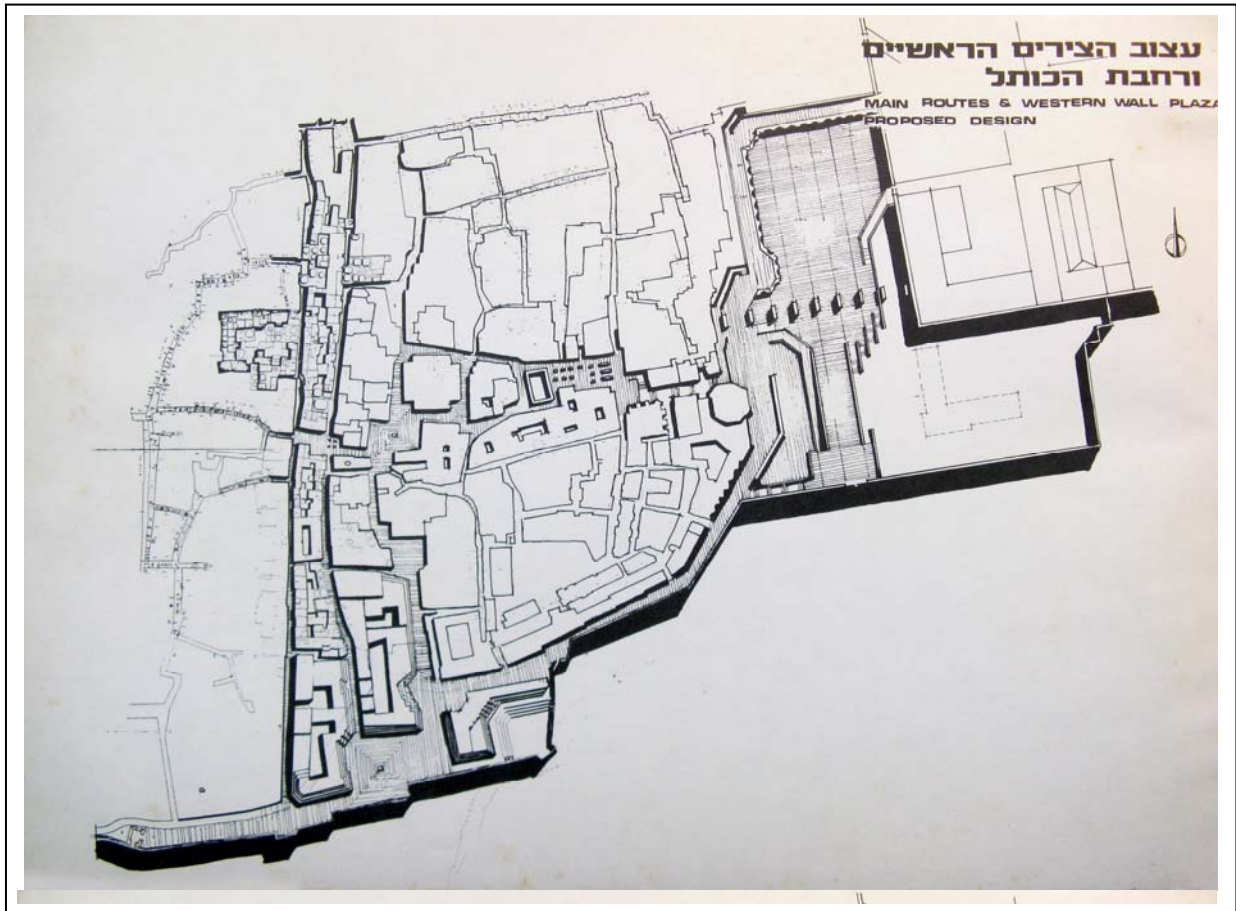

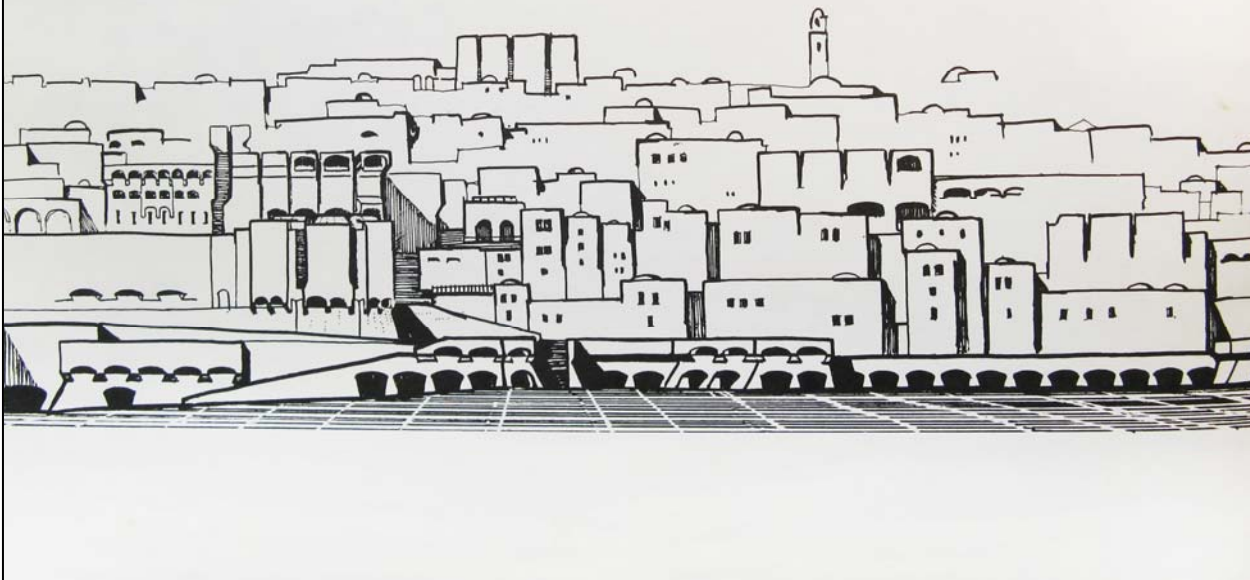

חזית מזרחית - הרובע היהודי

EASTERN ELEVATION - JEWISH QUARTER

עצוב ככר הכתל המערבי

WESTERN WALL PLAZA PROPOSED DESIGN

